

KOMÜNİZMİN ARAZİ REFORM FORMÜLÜ (1)

Yazan : **James O. Howard**

Amerika Birleşik Devletleri Ziraat
Nezaretî Dış Münasebetler Dairesi

Çeviren : **Dr. Reşat AKTAN**

Siyasal Bilgiler Fakültesi

Hâli hazırda Komünizm, bütün dünyadaki, fakat bilhassa Asya ve Orta Doğudaki topraksız köylüleri himaye için büyük gayretler sarf etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri hür dünyanın iktisaden az gelişmiş bölgelerine, karşılaştıkları meseleleri demokratik yollarla hal edebilmeleri için yardımlar yapmağa çalıştığına göre, Komünist plânının nasıl işlediğini ve Sovyet sistemi altına girdikten sonra köylülerin durumlarının ne olduğunu bilmemiz çok önemli bir mevzu haline gelmiştir.

Komünizmin ziraat sahasında takip ettiği hedefler Marx ve Lenin'in doktrinlerinde sarîh olarak ifade edilmektedir. Buna göre, devlet, bütün istihsal vasıtalarına sahip olmalıdır. Arazinin hususî mülkiyet mevzuu olması, tıpkı çelik fabrikalarının veya demiryollarının hususî mülkiyet elinde bulunması kadar Komünizm prensiplerine aykırıdır. Komünistlerin iddialarına göre, küçük ziraî işletme, küçük mikyasta çelik istihsalı kadar gayri iktisadidir.

Pratik bakımdan Komünistlerin muvaffak olmaları ve bilhassa bir memleketin tam kontrolünü elde edebilmeleri için halkın ekseriyeti tarafından tutulmaları ve desteklenmeleri lâzımdır. Rusyada ve Doğu Avrupada halkın büyük ekseriyeti küçük çiftçi-köylülerden mürekkep olduğundan, buralarda ekseriyetin desâklemesi demek, köylü sınıfının tutması ve muzaheretî demektir. Eğer köylüler muzahir olmazlarsa, buralarda Komünistler ancak çok az sayıda bulunan sınaî işçilere dayanabilirler. Bundan başka, Komünizmin muhteris sanayileşme plânlarının tatbiki için ziraî istihsalın artırılmasına lüzum vardır. Bu sebeplerle rejimlerinin ilk yıllarında Komünistler, bir taraftan toprak mahsullerini parasız olarak veya çok düşük fiyatlarla elde etmek, diğer taraftan da geniş ziraatçi kitlelerin muzaheretini kazanmak gibi çatallı bir mesele ile karşılaştılar.

Her ne kadar bu meselenin tam hal çaresini henüz bulamadılarsa da

(1) Amerika Birleşik Devletleri Ziraat Nezaretî tarafından çıkarılan **Foreign Agriculture** dergisinin Mart 1951 tarihli sayısından dilimize çevrilmiştir.

Rusyada hazırlanan ve şimdi de Doğu Avrupa memleketlerinde kullanılan üç kademeli bir formül sayesinde bu sahada bir hayli muvaffak olmuşlardır.

Adım adım üç safhada tatbik edilen Komünizm arazi reform formülü şudur :

(1) Büyük arazi mülklerini parçalamak ve bu parçaları, üzerinde çalışan çiftçilere dağıtmak;

(2) Sözde kooperatif çiftlikler kurmak;

(3) Kollektif çiftlikler kurmak.

Bu adımlara muvazi olarak, Devlet çiftlikleri ve traktör-ziraat makineleri istasyonları (ziraî kombinalar) da kurulmaktadır.

Her ne kadar bu formül her memlekette sıkı sıkıya tatbik edilmemekte ve her memleketin mahallî şartlarına uymak için ufak değişiklikler yapılmakta ise de, formülün umumî modeli (pattern) Doğu Avrupanın bütün memleketlerinde aynen müşahede edilmektedir.

Büyük Arazi Mülklerinin Parçalanması

Mevcut ziraat arazisinin büyük kısmının nisbeten az sayıda kimsele-
rin elinde bulunduğu ve köylülerin, hayatları boyunca fakirlik içinde yaşa-
mak zorunda kaldıkları bu bölgelerde halk kitleleri, bir parça arazi elde
edebilmek için şiddetli bir iştihâkla yanmaktadır. Komünistler, büyük mülk-
leri parçalayacaklarını ve ziraat erbabına dağıtacaklarını ilân ederlerken
köylü sınıfının bu dinmek bilmiyen toprak hasretinden istifade etmektedir-
ler. Her ne kadar Komünistlerin nihaî gayeleri müstakil çiftçiliği ve arazi
üzerindeki ferdî mülkiyeti büsbütün ortadan kaldırmak ise de gene de top-
rağa karşı duyulan bu açlığı, köylü sınıfların dostluğunu kazanmak için bu-
lunmaz bir fırsat olarak ele alıyorlar ve işlerine başlarken bu imkândan is-
tifade ediyorlar.

Rusyada köylüler ihtilâlcilerin "sulh, toprak ve ekme" vaadleri üze-
rine Lenin'in bayrağı altında toplandılar ve daha Bolşeviklerin hükûmet
darbesinden evvel Komünistler, arazi sahiplerine karşı isyan ederek toprak-
ları onların ellerinden almaları ve mal sahiplerini dışarı atmaları için köy-
lülere teşvik ediyorlardı.

İktidarı ele alınca Komünistlerin arazi dağıtma vaadlerini yerine ge-
tirdiklerini tarih bize göstermektedir Muayyen bir büyüklükten daha geniş
olan ziraat arazilerinin hepsi de musadere edildi. Keza muayyen bazı dev-
letler vatandaşlarının (ki bunlara "devletin düşmanı" deniyordu) Rusyada
bulunan arazileri ile yerli liderlerden "hoşa gitmiyen" temayüllere sahip
olanlarının arazileri de zaptedildi.

Bu musadere ile evvelâ büyük arazi sahipleri bertaraf edilmiş oluyor-

du. Manafi, orta halli çiftçilere, hattâ bunlardan 100 veya 200 acre (400 veya 800 dönüm) araziye sahip olanlara dokunulmamıştı.

Toprak dağıtılacağı hakkındaki vaadin yerine getirilmesi, yeni hükûmetin "çitlerini tamir ettiği" ve memlekette bulunan en önemli muhalefet unsurlarını temizlediği bir sırada, köylülerin rejimi desteklemelerini sağlamaktadır.

Devlet Çiftlikleri ve Traktör-Ziraat Makinaları İstasyonları

Yukarıda işaret edildiği üzere, arazi dağıtılması esnasında başlayan ve müteakip iki kademenin tatbiki sırasında da devam eden bir hareket de devlet çiftlikleri ve traktör-ziraat makinaları istasyonları kurmaktır.

Devlet çiftlikleri bir çok maksatlar için kullanılmaktadır. Bunların bazıları islâh edilmiş tohumların ve hayvanların üretilmesi içindir. Rusya'nın kurak bölgelerindeki buğday çiftliklerinde olduğu gibi, diğer bir kısmı, ziraate açılmamış arazinin işlemeye alınması maksadıyla meydana getirilmişlerdir. Devlet çiftliklerinde bilûmum idarî işleri hükûmet yapar ve bütün işçiler gündelikle çalışırlar. Bazı devlet çiftlikleri, musadere edilen büyük ziraî işletmelerden ibarettirler. Bunlar musadere esnasında o kadar verimli bir şekilde çalışıyorlardı ki hükûmet bunları parçalamaya kıyamadı ve oldukları gibi işletmekte devam etmektedir.

Traktör-ziraat makinaları istasyonları, memlekette mahdut miktarda bulunan ziraî makinalardan azamî istifadeyi temin etmek gayesiyle kurulmuşlardır. Bu istasyonlar; traktörler, traktörle çekilen âlet ve makinalar, ve tamir atelyeleri ile makinist ve ziraat uzmanlarından mürekkep bir grup insanın bir merkezde toplanması suretiyle meydana gelmektedirler. Her bir istasyon, etrafında bulunan bir çok kooperatif ve kollektif çiftliklerin işlerini görmektedir. Traktör ve diğer ağır ziraat makinalarına sahip olan mahdut sayıdaki çiftçilerin ellerinden bu makinaları musadere ile almakta, ve umumiyetle çiftçiler bu gibi ekipmana sahip olmaktan menedilmektedirler. Traktör-ziraat makinaları istasyonlarının sağlanacağı vaadedilen hizmetleri, çiftçilerin kooperatif çiftliklere katılmaları için Komünist hakimiyetinin ilk yıllarında yapılan teşviklerin en önemlilerinden birisidir. Esasen, elinden ziraî makinaları alınan çiftçilerin, kooperatif çiftliklere üye olmaktan gayri yapacak bir şeyleri kalmamaktadır. Ziraatin kollektifleşmesi bir defa tamamlandıktan sonra traktör-ziraat makinaları istasyonları, ziraatin devlet tarafından kontrolünde önemli bir vasıta haline gelmektedir.

Sözde Kooperatif Çiftlikler

Komünistler, "kooperatif" kelimesini de "demokrasi,, tâbiri gibi hür dünyanınkinden oldukça farklı bir manâda kullanmaktadırlar. Hakikî kooperatifler - bilhassa satış kooperatifleri - daha Komünistler idareyi ele al-

madan çok evvel Doğu Avrupa çiftçileri arasında geniş mikyasta kullanılmakta idi. Bundan dolayı Komünistler kollektifleşmenin ilk kademesini tatbik ederlerken, köylülerin muzaheretini kazanmakta "kooperatif" kelimesinden faydalandılar. Fakat Komünist memleketlerdeki kooperatif çiftlikler devlet tarafından kontrol edilirler. Bu sebepten Komünistlerin kooperatif çiftlikleri ile hür dünyanın kooperatifleri arasında pek az benzerlik vardır.

Kontrol altındaki bu kooperatif çiftlikler memleketten memlekete oldukça değişmektedir. Bazan sadece toprağın sürülmesi maksadiyle kurulmuş gevşek teşkilâtlı derneklerden ibaret olduğu halde, bazan da, Rus tipi kollektif teşekküllere benzeyen çok sıkı kontrole tâbi kurumlar şeklindedirler.

Kooperatiflerin en çok rastlanan tiplerinde çiftçiler arazilerini, iş hayvanlarını, ve âletlerini bir araya getirirler ve ailelerinin ihtiyaçları için bir iki hayvanla, sebze yetiştirmede kullanacakları küçük bir arazi parçasını kendilerine alıkoymalar. Kooperatif çiftliklere traktör-ziraat makinaları istasyonları yardım ederler; devlet çiftlikleri islâh edilmiş tohumluklar verir; ve bazan da bunlara ilâveten, teknik mütehassısların hizmetleri sağlanır. Bu tip kooperatiflerde elde edilen hasıla şu iki faktöre göre dağıtılır: (1) Çiftçinin arazi, iş hayvanları ve ziraat âletleri olarak kooperatife kattığı sermaye miktarı; (2) çiftçinin kendisinin ve ailesi efradının işgücü olarak istihsale iştirâk miktarı. Nazarî olarak, kooperatif çiftlik demokratik prensiplere göre idare edilmektedir. Çiftlik müdürü güya bütün ortaklar tarafından seçilir ve ortakların bir araya gelmesi suretiyle teşkil edilen bir kurulun yardımı ile çiftliği idare eder. Ortaklar genel kurulu, sözum ona, kooperatifin karşılaştığı mühim meseleleri inceler ve karara bağlar. Fakat hakikatte bu çiftlikler devletin plânlarına uymak mecburiyetindedirler ve hükümet ekseriya bu çiftliklerin idaresine müdahalelerde bulunur.

Kollektif Çiftlikler

Kooperatif çiftlikten kollektif çiftliğe geçmede en önemli hukukî değişiklik, komünizmin prensiplerine aykırı olan rant ödeme işinin ortadan kaldırılması keyfiyetidir. Bir kollektif çiftlikte çiftçi artık arazisi, âletleri ve hayvanları için her hangi bir karşılık (rant) almaz; o sadece istihsale kattığı işgücü için ücret alır. Rantın ortadan kalkışı ile beraber çiftçinin arazisi üzerindeki her nevi tasarruf ve mülkiyet hakları da yok olur. Arazi artık kollektif çiftliğin malıdır.

Mamafi, iki nevi çiftlik arasında tatbikatta başka bazı önemli farklar da bulunabilir. Komünizme doğru son adım olan bu safhada daha az demokrasi özentisi görülür. Çiftlik müdürleri usulen yapılan uydurma seçimlerden sonra Komünist Parti tarafından tâyin ve azlolunurlar. Bütün çiftçileri içine alan genel kurul toplantıları artık nadiren yapılır; yapıldığı za-

man da genel kurulun rolü, çiftlik müdürü ve ona direktifler veren üst kademelerdeki politikacılar tarafından alınan kararların usulen bir tasdikinden ibaret kalır.

Kollektif çiftlik plânında çiftçiler hâlâ evinin ve ev bahçesinin mülkiyetini muhafaza ederler. Bu bahçe üzerinde çiftçiler umumiyetle sebze yetiştirirler ve muhtemelen bir inek, bir domuz ve bir kaç tavuk beslerler.

Bir kollektif çiftliğin ilk vazifesi, istihsalinin muayyen bir kısmını devlete vermektir. Her çiftliğin devlete vermek mecburiyetinde olduğu mahsul miktarı, daha henüz mahsulün yekûn miktarı belli olmadan evvel, hükûmet tarafından tâyin edilir. Bundan sonra, traktör-ziraat makinaları istasyonuna da hizmetine mukabil muayyen bir ödeme yapılır. Rus kollektif çiftlikleri hakkında yapılan bir araştırma, bu çiftliklerin en önemli mahsulü olan buğdayda mecburî olarak yapılan ödemelerin yekûn çiftlik istihsalinin üçte birine baliğ olduğunu göstermektedir. Mahsulün ikinci üçte biri de tohumluk, hayvanlara yem ve ihtiyat olarak çiftlik tarafından alıkonulmaktadır. Geriye kalan üçte birden daha az mahsul ise çiftçi ailelerine, her birinin yıl zarfında istihsal uğruna temin ettikleri işgücü miktarı esasına göre taksim edilmektedir. Çiftçi aileleri aldıkları hisselerle bütün yıl yaşelerini temin etmek, aile bahçesinde besledikleri bir iki hayvanı doyurmak, ve artarsa, serbest piyasada satarak muhtaç buldukları mamûl eşyaları satın almak mecburiyetindedirler.

Kollektif çiftliği Komünistlere sevdiren bir nokta, ziraî riskin tamamıyla çiftçiler tarafından taşınması, buna karşılık, evvelden tâyin edilen hissesini hükûmet aldıktan sonra geriye ne kalırsa bu kadar mahsulün köylülerin ellerine geçmesidir. Yukarıda bahsi geçen araştırma üç sene devam etmiştir. Bu devrenin ilk yılında çiftçilere istihsal ettikleri hububatın yüzde 35,9 u kaldığı halde, ikinci yılında yüzde 26,9 u ve üçüncü yılında ise ancak yüzde 22,9 u kalmıştır.

Formülün Rusyada Tatbikatı

Hükûmetin çiftçileri evvelâ kooperatif çiftliklere, daha sonra da kollektif çiftliklere üye olmağa nasıl razı ettiği ve bu hususta hangi metodları kullandığı, Komünist formülünün tatbikatını gözden geçirmekle en iyi bir şekilde anlaşılabilir.

Rusyada kollektifleşme programı daha İkinci Dünya Savaşından evvel tamamlanmıştı. 1917 de Komünist inkilâbını müteakip toprak reformunun ilk safhası olan arazinin taksim ve tevzi işi nisbeten kısa bir zamanda icra edildi. Bunun üzerine hükûmet, çiftçileri, arazilerini kooperatif veya kollektif çiftliklere katmaları hususunda teşvika başladı.

1929 yılına kadar bu teşebbüste nisbeten yumuşak davranılmış ve

tazyik pek kullanılmamıştır. Bunun neticesi olarak 1928 yılında Rus çiftçilerinin ancak yüzde ikiden daha azı kooperatif veya kollektif çiftliklere katılmış bulunuyordu.

1929 yılında hükûmet, çiftçilerin gönüllü olarak bu değişikliği yapmayacaklarını artık anladı; ziraî arazide şahsî mülkiyete son vermek ve bu arazinin büyük bir kısmını kollektif çiftlik haline getirmek için geniş ve şiddetli bir kampanya açtı.

Orta halliden biraz daha iyi durumda bulunan köylülere veya orta halli çiftçilerden Komünist taraftarlığı yapmayanlara, "kapitalist" kelimesi kadar şeref kırıcı bir tâbir haline getirilen "kulak" (= zengin çiftçi, çiftlik ağası) damgası vurulmağa başlandı. Devletin elinde bulunan bilûmum propaganda vasıtaları "kulakları" nefret edilen bir sınıf haline getirmek işi ile meşgul idiler. Nihayet bu suretle orta halli çiftçiler yok edilerek arazileri kollektif çiftliklere katılmak üzere musadere edildi. Bu çiftçilerden bir kısmının şehirlerde veya kollektif çiftliklerde iş aramalarına izin verildi; fakat diğerleri tecrid kamplarına hapsedildi veya uzak bölgelere sürüldü. Hattâ Sovyet kaynakları bile bu devirde çiftçi sayısında şiddetli bir düşüş olduğunu göstermektedir.

"Kulakların" başına gelen felâket diğer köylüler için korkunç bir örnek oldu ve onları kollektif çiftliklere katılmak hususunda ikna etmeğe kâfi geldi. 1940 yılına kadar kollektifleştirme işi hemen hemen tamamiyle başarılmıştı ve bütün çiftçilerin yüzde 96.9 u kollektif çiftliklere girmişti. O tarihten bu yana geriye kalan bir kaç müstakil çiftliğin ortadan kaldırılması ve kollektif çiftliklerin daha verimli hale getirilmesi hususlarında büyük gayretler sarf olunmaktadır.

Bugün Ruslar, Komünist Partisinin kontrolünü daha tesirli bir hale getirmek için, kollektif çiftlikleri daha da büyük işletmeler halinde birleştirmek hususunda geniş bir kampanya açmış bulunmaktadırlar.

Hali hazırda tatbik edilen diğer bir Rus kampanyası da köylülerin ev bahçelerinin büyüklüğünü şimdikinden daha fazla küçültmektir. Mafî, bu hareket daha az propaganda ve gürültü ile ve daha fazla ihtiyatla yürütülmektedir. Serbest teşebbüs ve hususî mülkiyetten bakiye kalan bu adacıklarda köylüler, ekseriya, enerjilerinin büyük bir kısmını sarf etmektedirler ve bu yüzden kollektif çiftliklerde kullanılması mümkün işgücü azalmaktadır. Her ne kadar ev bahçeleri Rusyada bulunan yekûn ziraî arazinin çok küçük bir kısmını teşkil ediyorsa da, gene de bunların istihsal toplamları umum ziraî istihsalin (ve bu arada bilhassa süt mamûlleri, tavukçuluk ve sebze istihsalinin) oldukça önemli bir kısmını vermektedir.

Bu makalenin konusu dışında olmakla beraber şu noktaya işaret edelim ki Sovyet Rusya'nın ziraî programı Komünist noktaî nazarından bazı başarılar elde etmiştir. İnsan hürriyeti ve mülkiyet haklarına yüzde yüz ri-

yetsizlik pahasına da olsa bu sistem, devletin duraksız olarak büyüyen sanayiine ve dünyanın en kalabalık ordusuna pek az masrafla gıda, ham madde ve insan gücü temin etmektedir. Diğer taraftan, hiç bir zaman ziraî program, Komünist Partisi tarafından çizilen hedeflere tamamiyle ulaşamamıştır ve muhakkak ki Rusya'da hayat standartlarının düşmesine sebep olmuştur.

Baltık Devletleri

1940 yılında Rusya'nın işgaline düşen Baltık memleketleri Estonya, Latviya ve Litvaniya'da arazi hemen âni denilecek bir sür'atle taksim ve tevzi edilmişti. Alman işgali sırasında bu program devam etmedi ve durduruldu. Mamafih, 1947 yılındanberi kollektifleşme hareketi daha sür'atli olarak ilerlemeğe başladı ve hâlen hemen tamamiyle bitirilmiş gibidir.

Diğer Doğu Avrupa Memleketleri

Halihazırda kollektifleşme programı tatbikatında en büyük faaliyet, İkinci Dünya Harbinden sonra her birinde Komünist hükûmetlerin iş başına geçtiği Doğu Avrupa memleketlerinde cereyan etmektedir. Kendine has bir durumda olan Doğu Almanya'yı istisna edersek bu Komünist memleketler yedi tanedir: Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Yugoslavya ve Romanya. Arnavutluk küçük ve ziraate elverişli arazisi pek az olan dağlık bir memleket olduğundan burada bahis konusu edilmeğe değmez. Fakat geriye kalan altı memleketin hepsi de bilhassa ziraatçı memleketler olduğundan ve Avrupa'da surplus (kendi ihtiyacından fazla) gıda maddeleri yetiştiren bölgeleri teşkil ettiklerinden dikkatle incelenmeğe lâyıktırlar.

İlk Adım : Arazi Dağıtılması

1945 yılında bu memleketlerin ekserisinde arazi reform kanunları çıkarıldı (Polonya'da 1944 yılında ve Bulgaristan'da 1946 yılında). Teferruatta ayrılıklar göstermekle beraber bu kanunların hepsi hemen hemen birbirine benzer.

Meselâ Polonya'nın merkezî bölgelerinde 125 acre (500 dönüm) den ve garp bölgesinde 250 acre (1.000 dönüm) den büyük arazi mülklerinin hepsi de musadere edildi. Başlangıçta yalnız katolik kilisesine ait arazi mülkleri bu hükümden istisna edilmişti, fakat o zamandanberi bunların bir kısmı da musadere edilmiştir. Buna ilâveten, Alman halkına ait arazilerle "bozguncu" Polonya'lılara ait arazinin hepsi de musadere edildi. Diğer memleketler ise daha başlangıçtan Katolik Kilisesine ait toprakları da diğer büyük mülklerle birlikte musadereye tâbi tuttular.

Hakikatte Doğu Avrupa memleketlerinin ekserisinde pek az sayıda dağıtılmaya elverişli büyük arazi mülkü mevcuttu. İki Cihan Harbi arasındaki devrede bu memleketlerde iş başında bulunan müstakil hükûmetler aktif arazi reform programları tatbik etmiş bulunuyorlardı. Bunların arasında Macaristan feodal tipinde arazi mülkiyetinin hâlâ devam ettiği yegâne memleketti. Keza Polonya tarafından Almanya'dan alınan bölgelerle eski Polonya'nın bazı yerlerinde de bu gibi büyük arazi mülkleri mevcuttu.

Musadere edilen arazilerin büyük bir kısmı köylülere hiç bir zaman dağıtılmamıştı. Bu arazinin mühim bir kısmı devlet çiftlikleri haline getirildi. Meselâ, 1950 rakamlarına göre Polonya ziraate elverişli arazisinin takriben yüzde 10 unu, Çekoslovakya yüzde 8,5 ğunu Romanya yüzde 7 den fazlasını ve Yugoslavya hemen hemen yüzde 6 sını devlet çiftliği hâline getirdi. Geriye kalan diğer memleketlerde bu nisbet biraz daha düşüktür. Ziraat okulları, mevcut kooperatif veya kollektif çiftlikler, ihtiyat olarak ayrılan bölgeler ve çeşitli mahallî idareler de bu araziden ehemmiyetli miktarlarda hisseler aldılar.

Musadere edilen ziraî arazinin gerisi çiftçi köylüler arasında taksim olundu. Bu bakımdan Macaristan listenin en başında gelmektedir. Ve yekûn ziraî arazinin % 28 ni tevzi etmiştir. Bundan sonra yekûn ziraat arazisinin % 15-20 nisbetini dağıtan Çekoslovakya ve daha sonra da % 10-15 nisbeti ile Polonya, Romanya ve Yugoslavya ve sadece % 2-3 nisbeti ile Bulgaristan gelmektedir.

Azamî sayıda köylüyü istifade ettirmek ve memnun etmek için arazi çok küçük parçalar halinde dağıtıldı. Bu sebeple bu reformdan istifade ederek arazi alan köylü aileleri sayısı yukarıdaki nisbetlerin ifade ettiğinden daha fazladır. Meselâ, Romanya ve Polonya'da yeniden kurulan çiftliklerin büyüklüğü ortalama olarak 12 acre (50 dönüm kadar) idi. Arazisi 12 acre den daha küçük olan çiftçilere ise arazilerini 12 acre'e tamamlayacak miktarda toprak verildi. Böylece bir çok çiftçilere ancak bir iki acre (4-8 dönüm) arazi verildi. Bulgaristan'da yeniden kurulan çiftliklerin büyüklüğü 20 acre (80 dönüm) idi ve Macaristan'da 25 acre'i (100 dönümü) geçmiyordu.

Belki de yeni kurulan çiftliklerin bazıları, sahipleri rahat bir geçim temin edemesin ve bu sebeple kooperatifler halinde birleşme fikrini daha kolaylıkla kabul etsin diye bilhassa böyle küçük kurulmuştu.

Lenin'in Rusya hakkındaki bir sözü bu niyetin açık bir delilini teşkil etmektedir: "Biz köylülere, arazinin eşitlikle tevziinin hiç bir işe yaramadığı fikrini zorla kabul ettirmeği arzu etmedik. Esasen bu fikir köylüler için tamamen yabancı idi. Bizim kanaatımıza göre; eğer sıkıntı içinde çabalayan köylüler, acı tecrübeler ve ıztıraplar pahasına, eşitlikle tevzi işinin manasızlığını bizzat kendileri idrâk ederlerse daha iyi olur".

Tekrar Polonya misâline dönelim: Kanun gereğince, arazileri musadere edilen büyük mülk sahiplerinin, arazilerinin bedelini almaları icap ediyordu. Mamafih, bu kimselerin bir çoğu hayatlarından endişe ettiklerinden memlekette kaçtılar. Geriye kalanların alacakları ise enflasyon ve vergilerin tesiriyle pek ehemmiyetsiz miktarlara düşürüldü. Kilisenin, yabancılardan ve "bozguncu" Polonyalıların arazileri için hiç bir bedel ödenmesi muhtasavver değildi. Belki sonunda birkaç Polonyalıya arazileri için birer miktar para ödenmiş olması muhtemeldir; fakat Batı Dünyasının elde edebildiği malûmata göre böyle birşey henüz duyulmamıştır.

Diğer taraftan, araziye alan çiftçiler bu toprağın bedelini devlete ödeler. Formül gereğince istikbâlde bu arazi mülklerini kollektif çiftliğe katacakları zaman aynı çiftçiler toprakları için hiç bir bedel alamıyacaklardır.

Reform formülünün ilk adımı olan toprak tevzii işi hâlen Doğu Avrupa'da hemen tamamen bitirilmiştir. Bu toprak tevzii hareketi bir taraftan, mevcut bulunan büyük arazi sahiplerini ortadan kaldırdı; diğer taraftan köylüler arasında partiye sadık olanları mükâfatlandırmak ve arazi alan oldukça kalabalık çiftçi guruplarının dostluğunu kazanmak imkânlarını hükûmete bahşetti. Bir Sovyet yazarı olan R. Levin bu hususta şöyle diyor: "Bu memleketlerin köylü sınıfları kendilerine arazi veren bu rejime büyük itibar göstereceklerdir ve eğer mürteciler memleketin kontrolünü tekrar ele geçirmeğe ve araziye köylülerden geri almağa teşebbüs ederlerse köylüler şiddetle rejimi müdafaa edeceklerdir".

Bir taraftan arazi dağıtılması devam ederken diğer taraftan da ziraat makineleri ve traktör istasyonları tesis ediliyor; islâh edilmiş tohumların üretilmesi ve iyi ziraat metodlarının teşhiri maksatlariyle devlet çiftlikleri kuruluyordu. Bu memleketlerin çoğunda hâlen ziraî makineleşmenin ne dereceye kadar ilerlediği kat'î olarak bilinmemektedir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadı Ziraat Nazareti tarafından neşredilen SOCIALİST AGRİCULTURE adlı Sovyet gazetesi 12 Ocak 1951 tarihli sayısında, Romanya'daki ziraat makinaları ve traktör istasyonlarının halihazırda 6.2 milyon acre (25 milyon dönüm) araziye hizmette bulunduğunu ve bu sahanın 1948 yılındaki sahaya nazaran sekiz defa daha büyük olduğunu yazıyordu. Eğer adı geçen bu rakamlar ekilen araziye ifade ediyorsa, 6.2 milyon acre Romanya'daki yekûn ekilen arazinin dörtte birini teşkil eder. Mamafih, bir bölgeye ziraat makinaları ve traktör istasyonlarının hizmet etmesi demek bu bölgede bütün işlerin traktörle yapılması demek değildir. Şüphe yoktur ki ziraî çeki kuvvetinin büyük bir kısmı hâlâ iş hayvanları ile temin edilmektedir. Bununla beraber bu durum, buralarda mühim terakkilerin kaydedildiğini de ifade eder.

İkinci Adım : Kooperatifleşme

Rusya'da olduğu gibi Doğu Avrupa'da da kooperatif çiftlikler kurul-

ması hususunda çiftçilerin sadece teşvik edilmesi pek az başarılar temin etmiştir. Bunun içindir ki kooperatifleşen çiftçilere bazı menfaatler temin edilerek bu hareket teşcî edilmeğe çalışıldı. Temin edilen bu menfaatler arasında müstakil çiftçilerden mahsulünün büyük bir kısmını hükûmete devretmesi istenirken kooperatiflerden daha aşağı bir nisbet talep edilmesi, keza kooperatiflere traktör ve ziraat âletleri istasyonlarının yardımları, devlet çiftliklerinden islâh edilmiş tohumlar verilmesi, ve mütehassıs ziraatçiler tarafından teknik müşaverele temin edilmesi sayılabilir. Bunlara ilâveten köylüler arasından dikkatle seçilen büyük çiftçi gurupları Rusya'ya götürüldü ve oradaki muvaffak olmuş kollektif çiftlikler bunlara gezdirildi. Bu seyahatten dönen köylüler birer Rusya hayranı oldukları gibi gördükleri çiftlikleri öğerek etraflarına tesirli propaganda da yaptılar.

Köylüleri zorla kooperatif çiftliklere sokma hareketinin başlangıç tarihi memlekette memlekete biraz değişmekte idi. Umumiyetle bu hareket 1946-47 yıllarında büyük çiftçilere hücumla başladı. Ve yavaş yavaş sür'atlenerek 1948-49 da şiddetlendi. Halihazırda bütün hızı ile devam etmektedir.

Üçüncü Adım : Kollektifleşme

Bu komünist memleketlerin hepsinde de üçüncü safha olan kollektifleştirme hareketi fiilî olarak başlayıncaya kadar hükûmet kollektif çiftlikler kurma hususunda zor kullanacağına dair bütün niyetlerini sakladı ve inkâr etti. Meselâ, Macaristan'da Başbakan Muavini ve Komünist Partinin lideri Matyas Rakosi 3 Temmuz 1948 de yaptığı bir beyanatta şöyle diyordu: "Komünistlerin bugün veya yarın kolhoz (kollektif çiftlik) meselesini gündeme alacağını iddia eden kimseler köylülere yanlış malûmat vermek ve onları kötü yola sürüklemek suretiyle hadiseler yaratmağa çalışıyorlar". Buna rağmen beş ay sonra 29 Kasım 1948 tarihinde radyoda yaptığı bir konuşmada aynı mes'uliyet sahibi şahıs, Macaristan'da kollektif çiftliklerin ferdî çiftliklerin yerini almasının zarurî olduğunu iddia etmekte idi. Rakosi, Macaristan'ın her tarafında kollektif çiftlik sisteminin kendi memleketlerinde de tatbik edilmesi hususunda feryatlar duyulmağa başladığını da konuşmasına ilâve ediyordu.

Bir Rus mecmuası olan "Sovyet Devleti ve Hukuk"un 7 Kasım 1950 tarihli sayısında neşrolunan bir makaleden alınan şu satırlar Sovyetlerin bu mevzu üzerinde ne düşündüklerini açık olarak göstermektedir: "Halk demokrasilerinin Komünistleri ve İşçi Partileri, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadındaki muazzam kolhoz sisteminin ilham verici misâlleri önlerinde olarak, ziraî istihsal kooperatifleri kurarken karşılaştıkları bütün güçlüklerle uğraşırken bilûmum düşmanları acımadan mahvetmek suretiyle kolhoz sistemi için yol açmakta ve maniaları ortadan kaldırmaktadırlar". Daha aşağıda makale şöyle devam etmektedir: "Halk demokrasilerinin istihsal

kooperatifleri halinde birleşmiş bulunan köylü sınıfı, kazanılmamış bir gelir olan arazi rantını gönüllü olarak inkâr etmeğe başlamışlardır. Bu suretle tam şeklini almamış ve gelişmemiş sosyalist teşekküller olan kooperatif çiftlikler gelişmiş sosyalist çiftliklere inkilâp etmektedir”.

Doğu Avrupa’da kollektifleştirme hareketi ne kadar ileri gidebilmiştir? Bu sorunun cevabını muhtelif memleketlere ait bilgileri bir araya getirmek suretiyle bulabiliriz ve bu memleketlere ait bilgiler nadiren tamamen güvenilebilir ve en son rakamlardır. Bununla beraber, 1950 yılına ait rakamlara göre bu memleketlerde devlet çiftliklerinin, sözde kooperatiflerin ve kollektif çiftliklerin elinde bulunan ziraat arazisinin yekûn ziraat arazisine nisbetleri takriben şöyle idi: Bulgaristan’da yüzde 47, Yugoslavya’da yüzde 27, Çekoslovakya’da yüzde 16 ve Macaristan’da yüzde 10, Romanya ve Polonya’da yüzde 10 ile 15 arasında. Her ne kadar Romanya’da bu gibi çiftliklerin işgal ettiği arazinin nisbeti pek fazla değilse de Rus tipi kollektif çiftliklerin kurulmasında bu memleketin diğerlerinin hepsinden daha ileri gittiği anlaşılmaktadır.

Bu rakamların bir kaç ay bayat olduğunu ve bazı memleketlerde kollektifleşme hareketinin 1950 yılındanberi şiddetlendiğini de unutmamak lâzımdır.

Komünistlerin oldukça ağır olarak hareket ettikleri Sovyet Bölgesi Almanya’da formülün arazi tevzii safhası tamamlanmış ve devlet çiftlikleri de kurulmuştur. Ziraat makinaları ve traktör istasyonları tesis edilmekte ve kooperatif tarla işleme usulleri, bilhassa sürme ve ekme ameliyeleri teşvik edilmektedir. Fakat kollektifleştirme hareketi henüz başlamamıştır.

Çin, Kuzey Kore, ve Diğer Memleketler

Çin ve Kuzey Kore formülün birinci safhasında yâni arazi tevzi devresindedirler. Her ne kadar Mançurya’da formülün üçüncü safhasını teşkil eden devlet çiftliklerinin yer yer kurulduğu bildiriliyorsa da Çin’in ikinci adımı atıp atmıyacağına ve eğer atacaksa ne zaman başlayacağına dair henüz hiç bir emare yoktur. Kore Komünist ordusunun Güney Kore’yi işgallinden bir hafta sonra bir arazi reformu programının ilân edilmesi dikkat edilmeğe şayân bir hâdisedir. Bu vâkıa, Komünistlerin köylüler arasında dostlar kazanmak hususunda arazi dağıtmak işine ne derece kıymet verdiklerini göstermektedir.

Bu arada, bir parça arazi vaadi peşinden gelecek gayrimemnun köylülerin mevcut bulunduğu her yerde formül denenmektedir. Her tarafta köylülere “bizimle birleşirsen, üzerinde çalıştığın arazi senin olacaktır” diyorlar. Bu mesaj Hindicini’deki, Burma’daki, Hindistan’daki Irak’taki, Guatamala’daki ve daha birçok memleketlerdeki çiftçilere ulaştırılmaktadır. Köy-

lülerin bu vaadi dinledikleri, Çin'de olan ve hâlen Hindicini'de cereyan eden hâdiselerden açık olarak anlaşılmaktadır. Son olarak saydığımız bu memleketlerin çoğunda zenginler tarafından tesahup edilen arazi nisbetinin Doğu Avrupa'dakine nazaran çok daha fazla bulunması ve köylülerin hayat şartlarının buralarda çok daha kötü olması durumu bilhassa vahimleştirmektedir. İşte Başkan Truman, Dışişleri Bakanı Acheson ve Tarım Bakanı Brannan'ın hep birlikte işaret ettikleri üzere, bu meselelerin demokratik usullerle çözülmesi işi, bugünkü hür dünyanın halletmek zorunda bulunduğu en önemli dâvalardan birisidir.

—«O»—